

# ბიზნეს-ინჟინერინგი საბანკო საქმეში

**ფინანსური ანგარიშგების ხარისხობრივი მახასიათებლები,  
ელემენტები, მათი აღიარება და შეფასება**

ელგუჯა კონჯარია, ასოც. პროფესორი

რეზიუმე

\* \* \* \* \*

ფინანსური ანგარიშგების მომხმარებლისათვის მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე შესაძლებელი უნდა იყოს საწარმოს განვითარების ტენდენციების დადგენა. ასევე სხვადასხვა საწარმოთა ფინანსური მდგომარეობისა და ფინანსური შედეგების შედარება. ამის მიღწევა შესაძლებელია შესაღარიბის უზრუნველყოფის საფუძველზე. საწარმოთა საქმიანობაში მსგავსი მოვლენებისა და სამეურნეო ოპერაციების მიმართ საჭიროა აღრიცხვისა და შეფასების ერთიანი წესების გამოყენება.

ინფორმაციის შესაღარიბის უზრუნველყოფად საჭირო შესწორებები, რაც ადრე გამოყენებული სააღრიცხვო პოლიტიკის შეცვლით არის გამოწვეული, განიხილება ბაასს-ში “სააღრიცხვო პოლიტიკა, ცვლილებები სააღრიცხვო შეფასებები და შეცდომები”.

**საკვანძო სიტყვები:** ფინანსური ანგარიშგების ხარისხობრივი მახასიათებლები: აღქმადობა, შესაბამისობა, საიმედოობა. ელემენტები: აქტივები, ვალდებულებები და საკუთარი კაპიტალი.

Summary

Qualitative characteristic items of financial account

It is possible to determine the tendention of financial account the helps of supplied information by users. Also different enterprises' state and financial comparison of results. It is possible to reach with help of comparing results.

It is necessary to use of account and assessment of enterprise activities. It is also necessary the amendments, which is caused by change of pre –accounting policy.

**Keywords:** finincial accountment of qualitative charac-  
teristiv, perception, relerance, reliololoty.

Items: assests, liabilities and private equity

სააღრიცხვო პოლიტიკა განსაკუთრებული პრინციპების, საფუძვლების, შეთანხმებების, წესებისა და პრაქტიკის ერთობლიობაა, რომელიც გამოიყენება საწარმოში ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისა და წარდგენის პროცესში.

ფინანსური ანგარიშგება არის საწარმოს მიერ განხორციელებული სამეურნეო ოპერაციებისა და მისი ფინანსური მდგომარეობის სტრუქტურულად ჩამოყალიბებული სურათი. იგი წარმოადგენს ინფორმაციის განსაკუთრებულ წყაროს, რომელიც გამოიყენება გადაწყვეტილებების მისაღებად, როგორც საწარმოს შიგნით ისე მის გარეთ.

ფინანსური ანგარიშგება მისი მომხმარებლისათვის უნდა იყოს სასარგებლო, დაეხმაროს მის წინაშე დასმულ ამოცანაზე პასუხების გაცემაში და გადაწყვეტილებების მიღებაში.

სააღრიცხვო პოლიტიკის დამოკიდებულებად შემუშავების დროს აუცილებელია ანგარიშგების ხარისხობრივი მახასიათებლების უპირობო დაცვა. ჩვენს ფინანსური ანგარიშგების ხარისხობრივი მახასიათებლები ის ატრიბუტებია, რომლებიც ფინანსურ ანგარიშგებაში ასახულ ინფორმაციას გადააქცევს მომხმარებლისათვის სასარგებლო ინფორმაციად. ინფორმაცია კი სასარგებლოა მაშინ, როდესაც მას გააჩნია შემდეგი ხარისხობრივი მახასიათებლები, როგორიცაა: აღქმადობა, შესაბამისობა, საიმედოობა და შესაღარიბისობა.

აღქმადობა—ფინანსური ანგარიშგებაში გადმოცემული ინფორმაციის მნიშვნელოვანი ხარისხობრივი მახასიათებელია მისი ადვილად აღქმადობა. ამასთან იგულისხმება, რომ მომხმარებელს აქვს ბიზნესის, ეკონომიკური საქმიანობისა და ბუღალტრული აღრიცხვის შესაბამისი ცოდნა და ინფორმაციის მიზნობრივად შესწავლის სურვილი.

შესაბამისობა – ინფორმაციას მაშინ გააჩნია შესაბამისობის თვისება, თუ იგი გავლენას ახდენს მომხმარებლის ეკონომიკურ გადაწყვეტილებებზე იმით, რომ ეხმარება მას შეაფასოს საწარმოს წარსული, მიმდინარე და მომავალი საქმიანობა.

ინფორმაციის შესაბამისობაზე გავლენას ახდენს მისი ხასიათი და არსებობა. ზოგჯერ ინფორმაციის მხოლოდ ხასიათიც კი საკმარისია, რომ განისაზღვროს მისი შესაბამისობა.

საიმედოობა – ინფორმაცია საიმედოა, თუ არ შეიცავს არსებით შეცდომას და არ არის ტენდენციური. ამასთან მომხმარებელი შეიძლება ენდოს მას იმდენად, რამდენადაც სრულად და მიუკერძოებლად ასახავს ის საქმის რეალურ ვითარებას. ინფორმაცია შეიძლება იყოს შესაბამისი, მაგრამ ისეთი არასაიმედო, რომ მისმა გათვალისწინებამ მომხმარებელი პოტენციურ შეცდომამდე მიიყვანოს.

ინფორმაცია საიმედო რომ იყოს, იგი უნდა ასახავდეს ყველა სამეურნეო ოპერაციასა და მოვლენას. ფინანსურ ანგარიშგებაში არსებული ინფორმაცია საიმედო იქნება მაშინ, თუ იგი ნეიტრალურია.

შესადარისობა – ფინანსური ანგარიშგების მომხმარებელს უნდა შეეძლოს საწარმოს სხვადასხვა წლების საქმიანობის შედარება და შეფასება საწარმოს ფინანსური მდგომარეობისა და მისი საქმიანობის შედეგების ტენდენციების განსაზღვრის მიზნით. მომხმარებელს აგრეთვე უნდა შეეძლოს სხვადასხვა საწარმოთა შესაბამისი ფინანსური მდგომარეობის, მათი საქმიანობის შედეგებისა და ფინანსური მდგომარეობის ცვლილებების შედარება. ამისათვის საწარმოები მსგავსი სამეურნეო ოპერაციებისა და მოვლენებისათვის უნდა იყენებდნენ აღრიცხვისა და შეფასების ერთიან წესს.

ფინანსურ ანგარიშგებაში აღწერილია საანგარიშგებო პერიოდში მომხდარი ყველა სამეურნეო ოპერაციისა და მოვლენის ფინანსური შედეგები, რომლებიც დაჯგუფებულია მათი ეკონომიკური მახასიათებლების მიხედვით. ამგვარ ფართო დაჯგუფებებს უწოდებენ ფინანსურ ანგარიშგების ელემენტებს.

ბუღალტრულ ბალანსში ეს ელემენტები წარმოდგენილია აქტივების, ვალდებულებებისა და საკუთარი კაპიტალის სახით; მოგებისა და ზარალის ანგარიშგების ძირითადი ელემენტებია: შემოსავლები და ხარჯები.

საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის შესაფასებლად, როგორც წესი, გამოიყენება შემდეგი ელემენტები: აქტივები, ვალდებულებები და საკუთარი კაპიტალი. ისინი შემდეგნაირად განიმარტება:

ა) აქტივი – საწარმოს განკარგულებაში არსებული მატერიალური ან არამატერიალური რესურსი, რომელიც წარსულში მომხდარი სამეურნეო მოვლენების შედეგია და რის საფუძველზეც საწარმო მოელის მომავალში ეკონომიკური სარგებლის მიღებას.

ბ) ვალდებულება საწარმოს მიმდინარე პერიოდის მოვალეობაა, რომელიც წარმოიშვა წარსული სამეურნეო მოვლენების შედეგად და რომლის შესრულება გულისხმობს საწარმოს ეკონომიკურ სარგებელში განივთებულ რესურსების გასვლას საწარმოდან.

გ) საკუთარი კაპიტალი არის საწარმოს აქტივების ის ნაწილი, რომელიც რჩება ყველა ვალდებულებების დაფარვის შემდეგ. იმისათვის რომ შევაფასოთ მოცემული ელემენტის შესაბამისობა აქტივების,

ვალდებულებების ან საკუთარი კაპიტალის განმარტებასთან, ყურადღება უნდა მივაქციოთ მის ეკონომიკურ შინაარსსა და ბუნებას და არა მხოლოდ სამართლებრივ ფორმას:

#### 1. აქტივები.

აქტივებში განივთებული მომავალი ეკონომიკური სარგებელი არის აქტივების უნარი, ხელი შეუწყოს, პირდაპირ ან არაპირდაპირ, ფულადი სახსრებისა და მათი ექვივალენტების შემოსვლას საწარმოში.

#### 2. ვალდებულებები.

ვალდებულებების უპირველესი დამახასიათებელი ნიშანია ის, რომ საწარმოს გააჩნია მიმდინარე მოვალეობა. ვალდებულება არის საწარმოს მოვალეობა ან პასუხისმგებლობა, რომლის შესრულება გარკვეულ ნორმებს ექვემდებარება. როგორც წესი, ვალდებულება წარმოიშობა მხოლოდ მაშინ, როდესაც აქტივი მიღებულია ან თუ საწარმო დადებს შეუქცევად ხელშეკრულებას აქტივების შეძენის შესახებ.

#### 3. საკუთარი კაპიტალი

საკუთარი კაპიტალი განიხილება როგორც ვალდებულებების დაფარვის შემდეგ დარჩენილი აქტივების ნაწილი. კაპიტალი ტოლია აქტივებს გამოკლებული ვალდებულებები (კაპიტალი=აქტივებს-ვალდებულებები)

აქტივების და ვალდებულებების ურთიერთგადაფარვა არ შეიძლება. ხოლო ბალანსის ტოლობა (ფორმულა) წარმოადგენს: აქტივები=ვალდებულებები+კაპიტალი.

საწარმოს საქმიანობის შესაფასებლად ხშირად იყენებენ მოგების მაჩვენებელს, აგრეთვე სხვა მაჩვენებლებსაც. მოგება განისაზღვრება ორი ელემენტით: საერთო შემოსავლებით და საერთო ხარჯებით. შემოსავლები და ხარჯები განიმარტება შემდეგნაირად:

#### 1. შემოსავლები

შემოსავალი არის საწარმოს მიერ ეკონომიკური სარგებლის ზრდა საანგარიშგებო პერიოდში, აქტივების ზრდის ან ვალდებულებების შემცირების გზით, რაც გამოიხატება საწარმოს საკუთარი კაპიტალის გადიდებით, რომელიც არაა დაკავშირებული საკუთარი კაპიტალის მესაკუთრეთა დამატებით შენატანებთან.

#### 2. ხარჯები

ხარჯები – საწარმოს ეკონომიკური სარგებლის შემცირება საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაში აქტივების საწარმოდან გასვლის ან ვალდებულებების ზრდის საფუძველზე, რაც გამოიხატება საწარმოს საკუთარი კაპიტალის შემცირებით, რომელიც არაა დაკავშირებული მესაკუთრეთათვის კაპიტალის განაწილებასთან.

აღიარება არის საწარმოს ბალანსში ან მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში იმ მუხლის ასახვის პროცესი, რომელიც აკმაყოფილებს მოცემული ელემენტის განმარტებას და აღიარების შემდეგ კრიტერიუმებს:

ა) შესაძლებელია ამ მუხლით გამოწვეული

მომავალი ეკონომიკური სარგებლის სანარმოში შემოსვლა ან სანარმოდან გასვლა; და

ბ) მუხლს გააჩნია საიმედოდ შეფასებული რიცხოვრივი მნიშვნელობა.

ფინანსური ანგარიშგების ელემენტებს შორის მჭიდრო კავშირი არსებობს. ურთიერთდამოკიდებულება ელემენტებს შორის ნიშნავს, რომ მუხლი რომელიც აკმაყოფილებს განმარტებასა და აღიარების კრიტერიუმებს თითოეული ელემენტისათვის, ავტომატურად მოითხოვს სხვა ელემენტის, მაგალითად შემოსავლის ან ვალდებულებების, აღიარებას.

ალბათობის კონცეფციას იყენებენ ფინანსური ანგარიშგების რომელიმე ელემენტის აღიარებასთან დაკავშირებული მომავალი ეკონომიკური სარგებლის სანარმოში შემოსვლის ან სანარმოდან გასვლის განსაზღვრისას.

აღიარების მეორე კრიტერიუმი მოცემული ღირებულების ან თვითღირებულების საიმედო განსაზღვრის შესაძლებლობა. საიმედო შეფასების გამოყენება ფინანსური ანგარიშგების მომზადების მნიშვნელოვანი ნაწილია, მაგრამ თუ შეუძლებელია მოცემული ელემენტის საიმედო შეფასება, იგი არ აისახება სანარმოს ბალანსში ან მოგება-ზარალის ანგარიშგებაში.

თუ მუხლს გააჩნია ფინანსური ანგარიშგების ელემენტად აღიარების ძირითადი ნიშნები, მაგრამ არ აკმაყოფილებს აღიარების კრიტერიუმს, იგი აუცილებლად უნდა იქნას ასახული და ახსნილი ფინანსური ანგარიშგების ახსნა-განმარტებით შენიშვნებში. ეს აუცილებელია მაშინ, როდესაც ამ ინფორმაციის ცოდნას არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება.

აქტივი აღიარებული იქნება ბალანსში, თუ ამ აქტივის მონაწილეობით შესაძლებელია მომავალში ეკონომიკური სარგებლის შემოსვლა სანარმოში და ამავე დროს მისი საიმედო თანხობრივი შეფასება.

აქტივი არ იქნება აღიარებული ბალანსში, თუ იგულისხმება, რომ განუვლი დანახარჯების შედეგად სანარმოში ეკონომიკური სარგებლის შემოსვლა არ მოხდება მიმდინარე საანგარიშგებო პერიოდის შემდგომ. სანარმოში მიმდინარე საანგარიშგებო პერიოდის შემდგომ ეკონომიკური სარგებლის შემოსვლის დიდი ალბათობა არ არის საკმარისი დანახარჯების აქტივებთან აღიარებისათვის.

სანარმოს ბალანსში ვალდებულება მხოლოდ იმ შემთხვევაში აისახება, თუ მისი დაფარვა მომავალში გამოიწვევს სანარმოდან ეკონომიკურ სარგებელში განივთებული რესურსების გასვლას და თუ შესაძლებელია მისი საიმედო რაოდენობრივი შეფასება განსაზღვრა.

სანარმოს მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში შემოსავლის აღიარება-ასახვა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ სანარმოში მომავალი ეკონომიკური სარგებლის ზრდა გამოწვეულია აქტივების ზრდით ან ვალდებულებების შემცირებით. ეს კი აღიარებული იქნება აქტივების ზრდა ან ვალდებულებების შემცირება.

სანარმოს მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში ხარჯების აღიარება-ასახვა ხდება მაშინ, თუ სანარმოდან მომავალი ეკონომიკური სარგებლის გასვლა დაკავშირებული იქნება აქტივების შემცირებასთან ან ვალდებულებების ზრდასთან და თუ შესაძლებელია მისი საიმედო შეფასება-გაზომვა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ხარჯების აღიარება — განსაზღვრა ხდება მაშინვე, როგორც კი აღიარებული იქნება აქტივების შემცირება ან ვალდებულებების ზრდა ან დანახარჯების განწვევა და შემოსავლების ცალკეული მუხლების მიღების პროცესებს შორის არსებობს პირდაპირი კავშირი. ეს არის ამონაგებისა და დანახარჯების შესაბამისობის პრინციპი. იგი გულისხმობს ერთი და იმავე სამეურნეო ოპერაციით, ან მოვლენით გამოწვეული ხარჯებისა და ამონაგების ერთდროულ აღიარება-ასახვას. ამ პრინციპის თანახმად, არ შეიძლება ისეთი მუხლების აღიარება ბალანსში, რომლებიც არ აკმაყოფილებს აქტივებისა და ვალდებულებების ცნებებს.

შეფასება არის ფულადი თანხების განსაზღვრის პროცესი, რომლის მიხედვითაც ხდება ფინანსური ანგარიშგების მოცემული ელემენტების აღიარება სანარმოს ბალანსსა და მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში. ეს პროცესი გულისხმობს შეფასების გარკვეული მეთოდის შერჩევას.

სანარმოს ფინანსური ანგარიშგების შედგენის დროს იყენებენ შეფასების სხვადასხვა მეთოდს, სხვადასხვა ხარისხით და მრავალი კომბინაციით. ეს მეთოდებია:

ა) პირვანდელი ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება მათი შეძენის დროს გადახდილი ფულადი სახსრების ან მათი ექვივალენტების ოდენობით, ან იმ რეალური ღირებულებით, რომელიც უნდა გადახდილიყო მათი შეძენის მომენტში.

ბ) მიმდინარე ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება ფულადი სახსრების ან მათი ექვივალენტების იმ თანხით, რომელიც უნდა გადახდილიყო სანარმოს მიერ მისი ან ანალოგიური აქტივის შეძენისას.

გ) სარეალიზაციო ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება ფულადი სახსრების ან მათი ექვივალენტების იმ თანხით, რომლის მიღება არის შესაძლებელი ამ აქტივის გაყიდვის შედეგად მიმდინარე პერიოდში.

დ) დისკონტირებული ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება მისი არსებული დისკონტირებული ღირებულების თანხით, რომელიც სანარმოს ჩვეულებრივი საქმიანობის პირობებში მომავალში შემოსავლელი წმინდა ფულადი სახსრების ტოლია. სანარმოს ვალდებულებები აღიარებული იმ არსებული დისკონტირებული თანხით, რომელიც საჭიროა ამ ვალდებულებების დასაფარავად სანარმოს ჩვეულებრივი საქმიანობის პირობებში და რომელიც სანარმოდან მომავალში ამ მიზნით გასასვლელი ფულადი სახსრების ტოლია.

ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას ყველაზე ხშირად იყენებენ პირველდელი ღირებულების

მეთოდს. როგორც წესი, უფრო მიღებულია მისი გამოყენება სხვა მეთოდებთან ერთობლივად. ამასთან, ზოგიერთი საწარმო იყენებს მიმდინარე ღირებულების მეთოდს, რადგან პირვენდელი ღირებულების მეთოდი ვერ გვიჩვენებს არაფულადი აქტივების ფასების ცვლილებების შედეგებს.

#### **გამოყენებული ლიტერატურა:**

1. ბუღალტრული აღრიცხვა. ა. ხორავა, ნ. კვატაშიძე, ნ. სრესელი, ზ. გოგრიჭიანი თბ 2002 წ.
2. ბუღალტრული აღრიცხვის საფუძვლები ე. ხარაბაძე. თბ 2002წ.
3. ფინანსური აღრიცხვა (ბასს მიხედვით) რ. ძაძამია. თბ 2000წ
4. ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტები (ფასს) 2007. ბასს და ინტერპრეტაციების ჩათვლით 2007 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით.
5. ფინანსური ანალიზი. მ. ჯიქია თბ. 2011წ
6. ბუღალტრული აღრიცხვა. ი. მესხია, დ. მალაქელიძე, ნ. ვაშაკიძე თბ. 2001წ
7. ACCA. წიგნი 1.1. ფინანსური ანგარიშგების მომზადება. 2006წ
8. ACCA. წიგნი 2.5. ფინანსური ანგარიშგება. 2006წ